

CEDMO Trends SK

7. vlna Očami Ipsosu:

Vnímanie dezinformačných naratívov na Slovensku

Espresso

OBSAH ZPRÁVY

- 1 Základné parametre
 - 1.1 Špecifikácia výskumu
- 2 Aktuálne trendy
- 3 Vnímané vystavenie dezinformáciám
- 4 Vnímanie dezinformačných naratívov
- 5 Vnímanie aktuálnej spoločenskej situácie

1 Základné parametre

Názov výskumu: CEDMO Trends

Termín hlavného zberu dát: 1. vlna: 31. 8. – 8. 9. 2023, 2. vlna: 22. 9. – 1. 10. 2023, 3. vlna: 13. 10. – 25. 10. 2023, 4. vlna: 10. 11. – 23. 11. 2023, 5. vlna: 8. 12. – 18. 12. 2023, 6. vlna: 12. 1. – 28. 1. 2024, 7. vlna: 9. 2. – 23. 2. 2024

Cieľová skupina: reprezentatívna populácia 16+

Spôsob výberu respondentov a respondentiek: kvótny výber

Nastavenie kvót: podľa Štatistického úradu SR

Sledované kvóty: pohlavie, vek, vzdelanie kraj, veľkosť miesta bydliska, používanie internetu

Metóda zberu: dopytovanie metódou CASI pomocou online panelu Populacia.sk a F2F dopytovania

Celková vzorka: 1. vlna: n = 2370, 2. vlna: n = 2106, 3. vlna: n = 2117, 4. vlna: n=1956, 5. vlna: n=2002, 6. vlna: n = 2012, 7. vlna: n = 1961

1.1 Špecifikácia výskumu

Cieľom dlhodobého výskumu realizovaného na Slovensku je sledovať postoje a názory populácie k rôznym spoločenským témam, zameraných predovšetkým na dezinformácie a hoaxy, informačné poruchy, či hodnotenie demokracie na Slovensku. Dlhodobý výskum sa zameriava aj na mapovanie vývoja týchto trendov.

Zadávatelom výskumu medzinárodné multidisciplinárne výskumné pracovisko CEDMO (Central European Digital Media Observatory), ktoré vedie Karlova univerzita (ČR) a dodávateľom je spoločnosť IPSOS. Vedúci výskumného tímu za CEDMO je Václav Moravec, za výskumný tím IPSOS sa na projekte podieľajú Michal Kormaňák a Paula Ivanková.

Dotazník k výskumu bol navrhnutý zadávateľom a konzultovaný s dodávateľom, pričom jeho konečná verzia bola pripravená v spolupráci s dodávateľom.

Zber dát prebiehal elektronicky v kombinácii s osobným dopytovaním. Výber respondentov a respondentiek zabezpečila spoločnosť IPSOS prostredníctvom online panelu. Respondenti a respondentky boli regrutovaní/é na základe kvótného predpisu schváleného zadávateľom.

Publikácia vznikla s podporou

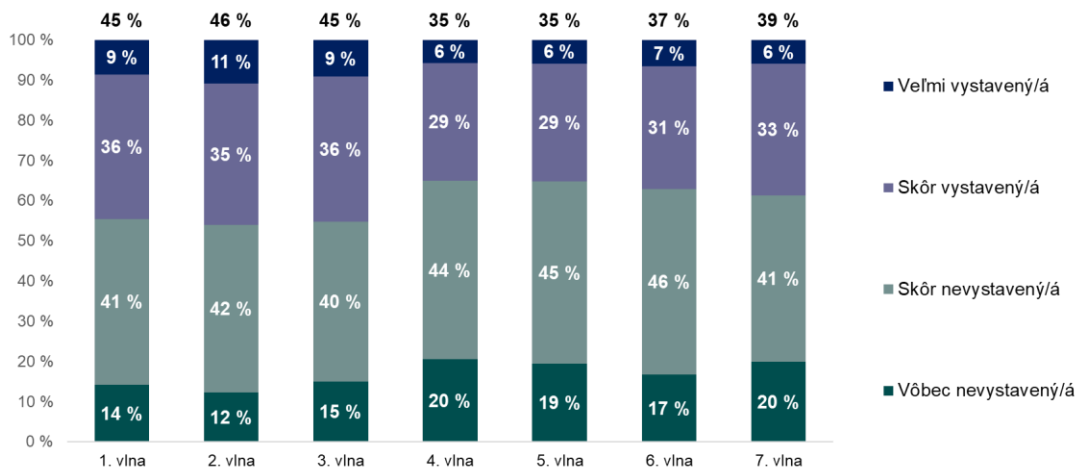

2 Aktuálne trendy

- Podiel ľudí, ktorí boli v aktuálnej vlne vytavení dezinformáciám mierne narástol (39 %). Z dlhodobého hľadiska však ide o pomerne stabilné výsledky.
- Šírenie dezinformácií na internete vníma ako problém viac ako tri štvrtina populácie, čo je doposiaľ najviac od začiatku meraní (77 %).
- Výraznejšie narástol aj podiel Sloveniek a Slovákov, ktorí vnímajú dezinformácie ako bezpečnostnú hrozbu pre Slovensko (76 %).
- Nárast je možné pozorovať aj v prípade súhlasu s obmedzením dezinformačných médií štátom. 78 % by v tejto oblasti uvítalo zásahy zo strany štátu.
- Klesajúci trend povedomia pravdivých a nepravdivých naratívov bol v aktuálnej vlne zastavený. Vo februári sa ľudia častejšie stretávali najmä s nepravdivými naratívami. Približne 6 z 10 opýtaných zachytili nepravdivú správu o tom, že vojna sa Ukrajine odohráva len v jej východných častiach a v Kyjeve žiadna vojna nie je.
- Nárast je možné pozorovať aj z hľadiska dôveryhodnosti týchto naratívov. Stále však platí, že populácia menej často dôveruje nepravdivým správam. Viac ako polovica populácie verí, že elektromobily zaťažujú životné prostredie viac než autá so spaľovacími motormi (55 %).
- Spokojnosť s fungovaním demokracie na Slovensku je stále veľmi nízka. Väčšina populácie vníma stále ekonomické problémy ako tie najzásadnejšie.

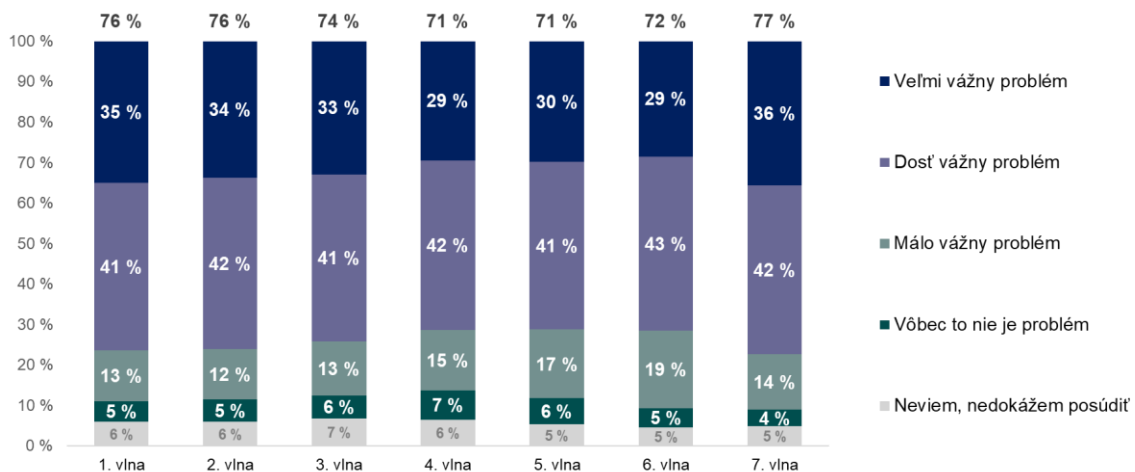
3 Vnímané vystavenie dezinformáciám

Vnímanie vystavenia dezinformáciám v 7. vlne mierne narástlo a aktuálne sa pohybuje na úrovni 39 % (veľmi vystavený/á + skôr vystavený/á). Väčšina však stále dezinformácie v médiách nevníma, alebo sa s nimi nestretáva (61 %). Oproti predchádzajúcej vlne sa mierne zvýšil podiel tých, ktorí sa s dezinformáciami nestretávali v uplynulom mesiaci vôbec (zo 17 % na 20 %). Táto skupina ľudí tvorí aktuálne pätinu populácie.

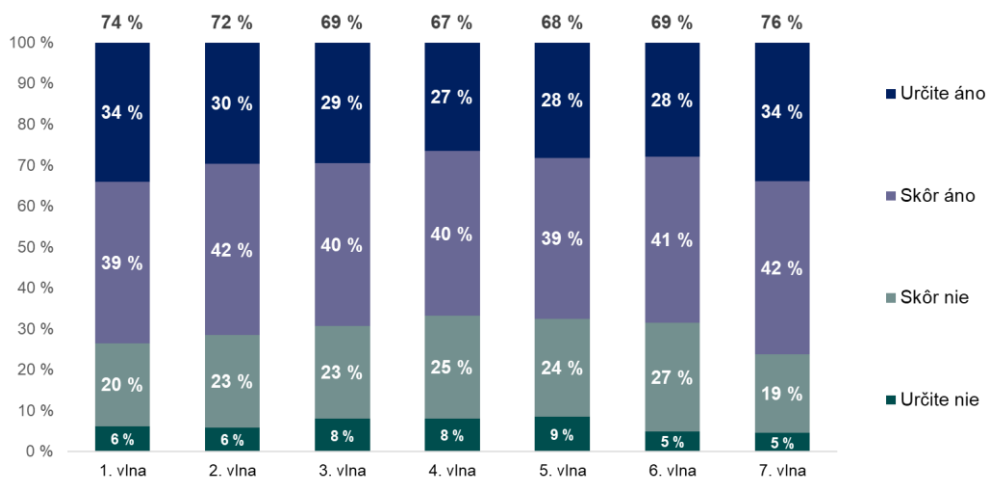
Otázka: IP02. Do akej miery ste podľa vášho názoru boli vystavený/á účelovo šíreným nepravdivým alebo manipulatívnym informáciám (niekedy označovaným aj ako "dezinformácie") v médiách v uplynulom mesiaci?

77 % populácie považuje šírenie dezinformácií na internete za vážny problém v spoločnosti, čo je doposiaľ najvyšší podiel od začiatku výskumu. Nárast v aktuálnej vlně je spôsobený najmä vyšším podielom tých ľudí, ktorí vnímajú dezinformácie ako veľmi vážny problém (z 29 % na 36 %). Stále platí, že politická preferencia je kľúčová a rozdeľuje vnímanie populácie aj v tejto oblasti. Tí ľudia, ktorí sa v septembrových parlamentných voľbách priklonili k voľbe koalíčných strán Smer (68 %) a SNS (63 %), považujú šírenie dezinformácií za problematické v signifikantne nižšej miere než celá populácia. Dlhodobý opačný trend zaznamenávame v prípade politických strán súčasnej opozície. Výrazne kritickejšie hodnotia dezinformácie aj ľudia, ktorí by svoj hlas v prezidentských voľbách dali Ivanovi Korčokovi (92 % - veľmi vážny problém + dosť vážny problém).

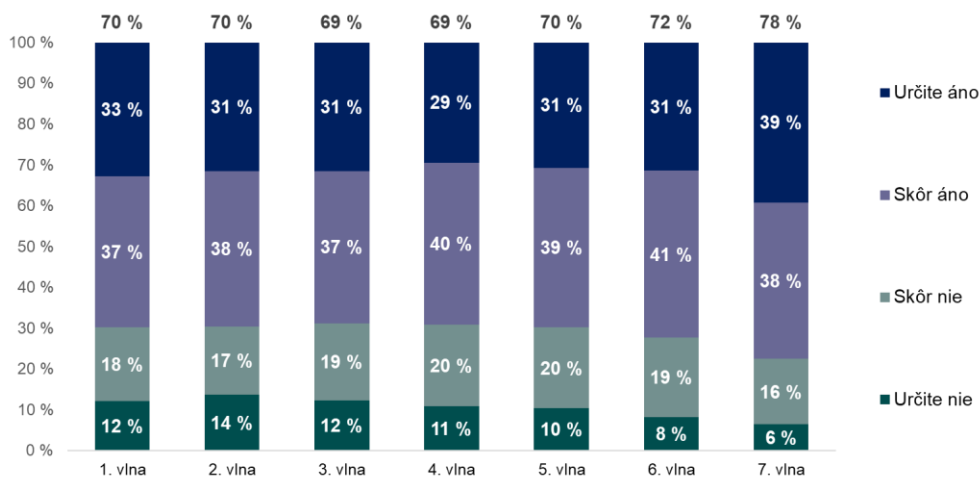
Otázka: IP04. Akým vážnym problémom je podľa Vás šírenie nepravdivých a manipulatívnych informácií (niekedy označovaných aj ako "dezinformácie") na internete?

Zmeny nálad je možné pozorovať aj v ďalšej oblasti. Viac ako tri štvrtiny (76 %) Slovienek a Slovákov si myslia, že šírenie dezinformácií predstavuje bezpečnostnú hrozbu pre Slovenska. V porovnaní s predchádzajúcou vlnou ide o výraznejší nárast a rovnako doposiaľ najvyššie číslo za celé sledované obdobie. Nárast sa prejavil najmä u skupiny ľudí, ktorí vyjadrili silný súhlas – „určite áno“ (z 28 % na 34 %). Súhlasný názor (určite áno + skôr áno) častejšie vyjadrovali ženy (80 %), mladí ľudia do 24 rokov (81 %), ale aj ľudia, ktorí v najbližších prezidentských voľbách zvažujú, že budú voliť Ivana Korčoka (90 %) alebo Igora Matoviča (85 %).

Otázka: IP05. Myslíte si, že šírenie nepravdivých a manipulatívnych informácií (niekedy označovaných aj ako "dezinformácie") ohrozuje bezpečnosť Slovenskej republiky?

V aktuálnej vlne by respondenti a respondentky takisto častejšie súhlasili s obmedzením dezinformačných médií zo strany štátu. S takýmto postupom by súhlasila väčšina populácie (78 %). Ide opäť o najvyšší nárast a najvyššie dosiahnuté hodnoty od začiatku realizácie výskumu. Aj v tejto oblasti sa posilnil názor najmä u ľudí, ktorí vyjadrili silný súhlas (z 31 % na 39 %). Stále platí, že voliči a voličky politických strán Smer (67 %) a SNS (46 %) by s obmedzením dezinformačných médií súhlasili menej často. Nižšiu mieru súhlasu je možné pozorovať aj medzi ľuďmi, ktorí by svoj hlas v nadchádzajúcich prezidentských voľbách odovzdali Štefanovi Harabínovi (54 %), alebo Andrejovi Dankovi (60 %).

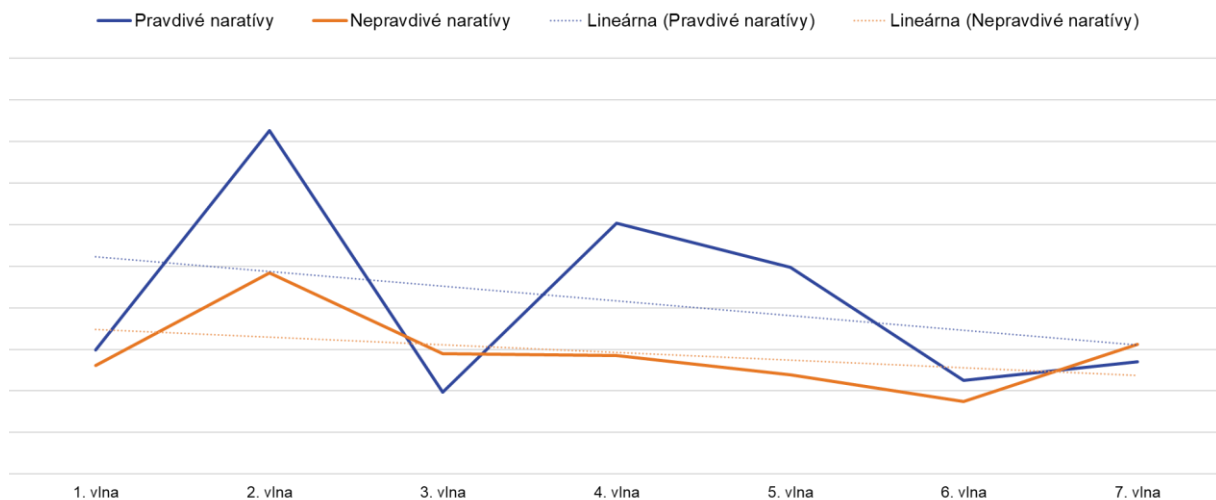

Otázka: IP06. Je podľa Vás správne, keď štát obmedzí alebo znemožní pôsobenie médií, ktoré šíria nepravdivé alebo manipulatívne informácie (niekedy označované aj ako "dezinformácie")?

4 Vnímanie dezinformačných naratívov

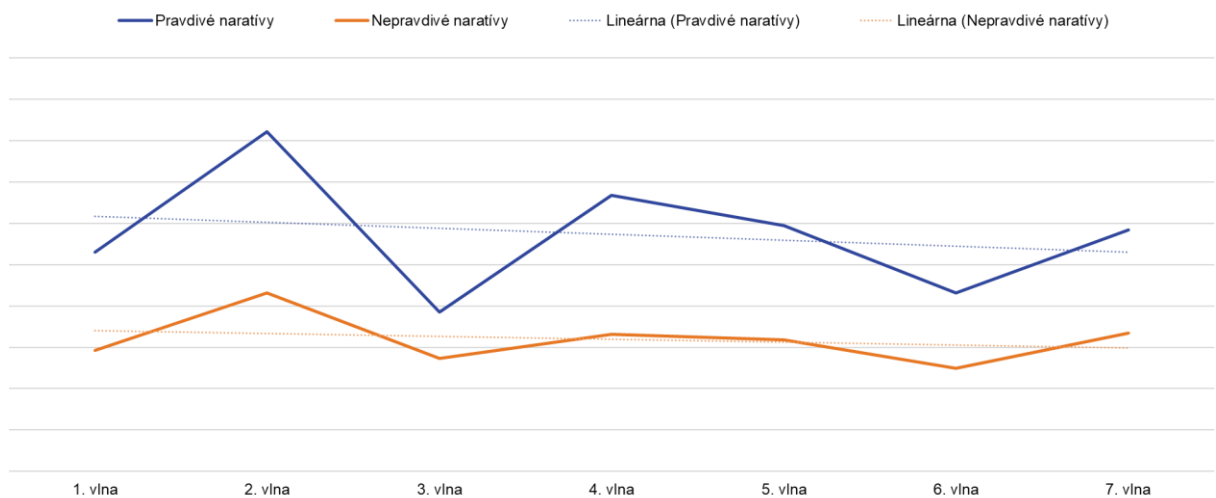
Klesajúci trend povedomia pravdivých a nepravdivých naratívov bol v aktuálnej vlne zastavený. Vo februári sa ľudia častejšie stretávali najmä s nepravdivými naratívmi, než s tými pravdivými. Spomedzi pravdivých správ mala najvyšší zásah medzi populáciou informácia, že Svetová meteorologická organizácia (WMO) oficiálne potvrdila, že v roku 2023 bola na Zemi nameraná rekordne vysoká globálna priemerná teplota. Túto správu zachytilo 44 % slovenskej populácie. Ostatné pravdivé naratívy zaznamenalo 15 % - 22 % opýtaných.

Pri hodnotení nepravdivých správ viac ako polovica ľudí zachytila výrok R. Fica o tom, že v Kyjeve nie je vojna a bojuje sa len vo východných častiach Ukrajiny (58 %). Pomerne veľká časť populácie sa tiež stretla s dezinformáciou o elektromobiloch, ktoré majú životné prostredie zaťažovať viac ako automobily so spaľovacím motorom a sú údajne nespoľahlivé kvôli častým požiarom batérií (51 %).

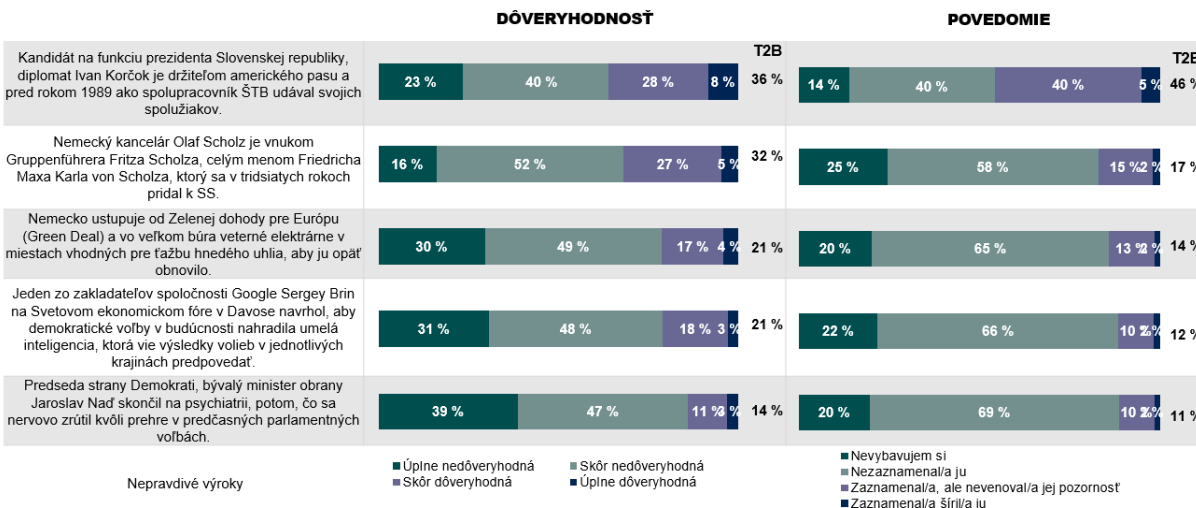
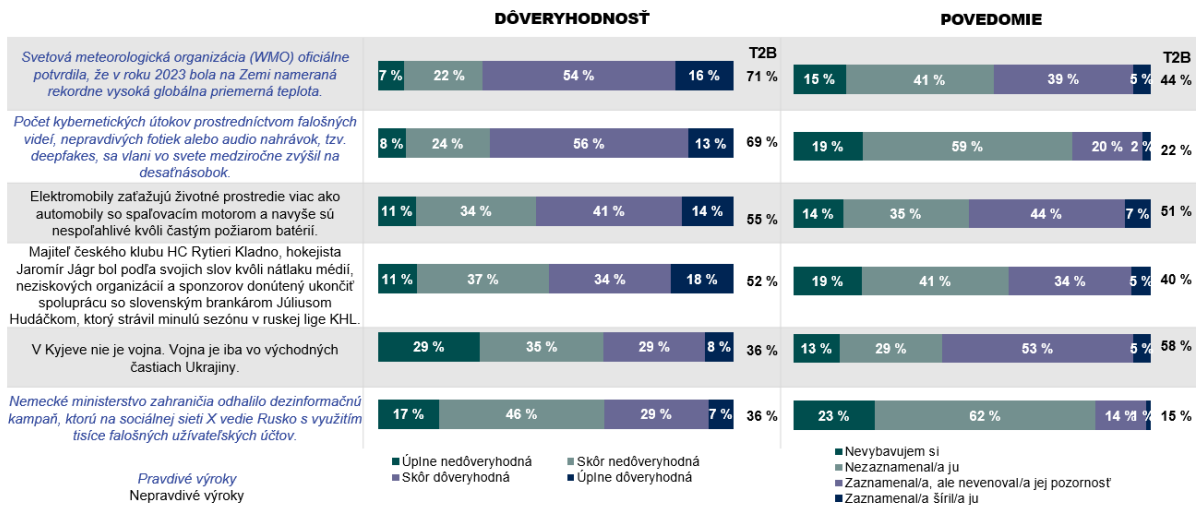

Otázka: DEZ01. Prosím uveďte, do akej miery ste zaznamenali, alebo nezaznamenali nasledujúce správy.

Nárast je možné pozorovať aj z hľadiska dôveryhodnosti týchto naratívov. Naďalej sa však ukazuje, že populácia menej často dôveruje nepravdivým správam. Najviac ľudí označilo za dôveryhodnú správu od Svetovej meteorologickej organizácie v súvislosti s rekordne nameranými teplotami pre rok 2023 (71 %). Na veľmi podobnej úrovni bola hodnotená aj informácia o zvýšenom počte kybernetických útokov prostredníctvom tzv. deepfakes (69 %). Viac ako polovica respondentov a respondentiek považovala za dôveryhodné dve nepravdivé správy. Prvou z nich je, že elektromobily zaťažujú životné prostredie viac než autá so spaľovacími motormi (55 %). Druhá sa týkala údajného donúteného ukončenia spolupráce slovenského brankára Júliusa Hudáčka, ktorý strávil minulú sezónu v ruskej lige KHL, s českým klubom HC Rytieri Kladno (52 %). Stále platí, že ľudia, ktorí uviedli, že predložené správy nezaznamenali, menej často dôverovali týmto správam.

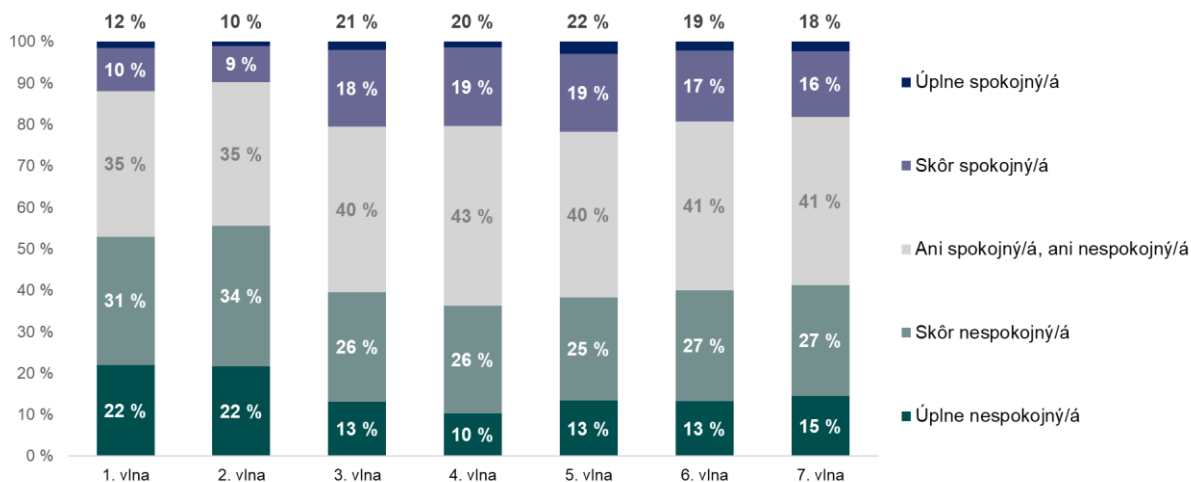
Otázka: DEZ02. Do akej miery považujete nasledujúce správy za nedôveryhodné, alebo naopak dôveryhodné?

Pozn.: T2B = súčet odpovedí „Úplne dôveryhodná“ a „Skôr dôveryhodná“ alebo „Zaznamenal/a som ju a ďalej som ju šíri/a“ a „Zaznamenal/a som ju a ďalej som jej nevenoval/a pozornosť“. Otázka: DEZ02. Do akej miery považujete nasledujúce správy za nedôveryhodné, alebo naopak dôveryhodné? DEZ01. Prosím uveďte, do akej miery ste zaznamenali, alebo nezaznamenali nasledujúce správy

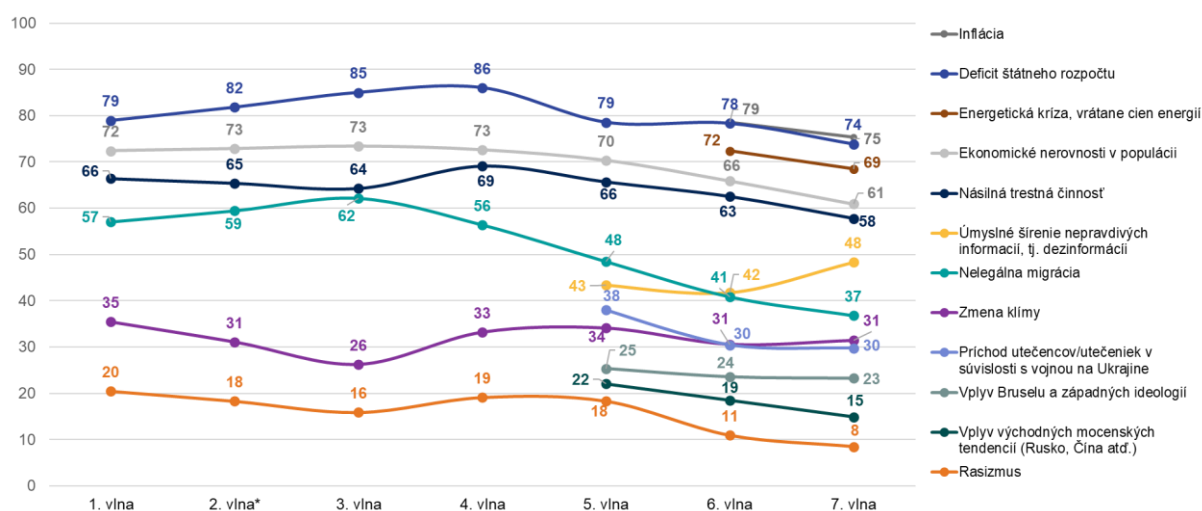
5 Vnímanie aktuálnej spoločenskej situácie

Spokojnosť s fungovaním demokracie na Slovensku je stále veľmi nízka a hodnoty, ktoré dosahuje, sú od októbra stabilné. Dlhodobý podiel nespokojných prevyšuje skupinu, ktorá je s demokraciou v krajine spokojná. Z tohto hľadiska môžeme populáciu rozdeliť do dvoch hlavných skupín (najpočetnejšie zastúpených) – na tých/tie, ktorí/é sú nespokojní/é a tých/tie, ktorí/é nevyjadrili ani spokojnosť, ani nespokojnosť. Úplnú spokojnosť deklarovali len 2 % populácie, zatiaľ čo úplne nespokojných je až 15 %. Vyššiu spokojnosť opäť deklarovali muži, ľudia s nižším (základným) vzdelaním, ale aj voliči a voličky súčasných vládnych politických strán.

Otázka: DEM01. Ako ste spokojný/á s fungovaním demokracie v Slovenskej republike?

Väčšina populácie vníma stále ekonomické problémy ako tie najzásadnejšie. Ide najmä infláciu, deficit štátneho rozpočtu, či energetickú krízu a ekonomické nerovnosti. Od októbra (3. vlna) dlhodobo klesá dôležitosť nelegálnej migrácie, čo môže súvisieť aj s nástupom novej vlády Roberta Fica a avizovanými zásahmi na hraniach v tomto období. So zvyšujúcimi sa obavami populácie o bezpečnosť krajiny v dôsledku úmyselného šírenia dezinformácií stúpa dôležitosť tejto oblasti. Naopak, rasizmus a vplyv východných mocenských tendencií rezonovali v spoločnosti menej často.

Pozn.: Index dôležitosti je vypočítaný pomocou vzorca $T2B - B2B$ ($T2B =$ zlučenie odpovedí „Zásadný problém“ a „Stredne veľký problém“; $B2B =$ zlučenie odpovedí „Malý problém“ a „Žiadny problém“) a môže sa pohybovať v rozpätí -100 až $+100$.

Otázka: PROBSR01. Do akej miery podľa Vás predstavujú nasledujúce oblasti problémy pre Slovensko?